

AKADEMIPROGRAMMET
DIGITAL HUMANVETENSKAP (DIGIHUM)

2020–2022

Programbeskrivning

1. MOTIVERINGAR OCH BAKGRUND

Digitaliseringen för med sig många genomgripande förändringar i samhället. Också sättet att bedriva forskning kommer delvis att förändras. Inom till exempel biovetenskaper och medicin har bioinformatiken som förenar dem med datatekniken under de två senaste åren blivit en allt viktigare metod i en stor del av den biologiska och medicinska forskningen. Inom humaniora och samhällsvetenskaper har motsvarande transformation först kommit i gång, och möjligheterna är därför stora.

Digital humanvetenskap (*digital humanities*) är ett nytt begrepp som syftar på användning av ny teknik inom den humanistiska och den samhällsvetenskapliga forskningen. Ett exempel är korpuslingvistik och dess beräkningsmetoder som i många avseenden har förändrat och breddat den lingvistiska forskningens metoder. Eftersom all humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning samlar sin forskningsinformation ur stora material berörs samtliga av den nya tekniken. Gamla frågor kan undersökas evidensbaserat med hjälp av stora datamaterial som också gör det möjligt att studera helt nya frågor.

Akademiprogrammet behandlar nya metoder och tekniker där digital teknik och den moderna datavetenskapens metoder används i insamlingen, hanteringen och analysen av humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsmaterial samt i modelleringen av humanistisk-samhällsvetenskapliga fenomen. Då forskningen utvecklas krävs brett samarbete mellan forskare, tekniska experter, representanter för s.k. minnesorganisationer (bibliotek, arkiv) samt personer som administrerar och utvecklar databaser. I programmet granskas dessutom digitaliseringsutvecklingen som ett kulturellt och samhällsligt fenomen.

Finland har en stark tradition inom digital humanvetenskap. Genom att samla och förena det idag spridda kunnandet har landet möjligheter att nå världstoppen inom detta snabbt avancerande område. Programmet utgår från behoven inom grundforskningen, men den teknologiska utvecklingen erbjuder också praktiska tillämpningsmöjligheter som det lönar sig att utforska.

2. MÅL

Målet för akademiprogrammet Digital humanvetenskap är att ta fram ny och mer övergripande kunskap och förståelse inom programmets temaområden. Programmet understryker vikten av dialog mellan olika vetenskapliga discipliner. Det vill också främja möten mellan dem bl.a. genom att kombinera metodologier och bygga både nationella och internationella nätverk. Vidare uppmuntrar programmet forskarna att skapa interdisciplinära eller mångvetenskapliga projekt som kombinerar två eller flera discipliner med olika metodologi och infallsvinkel. Programmet vill

- främja samarbete mellan alla aktörer som producerar, hanterar och använder humanistiska och samhällsvetenskapliga material
- utveckla forskningsmetoderna
- gynna en etisk approach till forskningsområdet
- göra materialen användbarare och kändare.

Programmet ska stärka det mångvetenskapliga samarbetet inom digital humanvetenskap. Därför finansieras endast mångvetenskapliga projekt som tar sikte på att finna nya perspektiv.

Högklassigt datatekniskt kunnande som direkt stöder forskningen är viktigt. Därför ska forskningens datatekniska eller dataanalytiska komponent beskrivas tydligt i forskningsplanen.

3. TEMAOMRÅDEN

Programmet består av tre tematiska ämnesområden som alla har anknytningar till varandra och som inte är varandra uteslutande:

1) Forskning i digital växelverkan och digitala tjänster

Forskning i digital växelverkan, trender, identiteter och överlag i samhällsutvecklingen fyller en både viktig och aktuell funktion. I mänsklig kommunikation både i arbetet och på fritiden är nätverken en central kanal, för många den allra viktigaste mått i timmar. Också en ansevärd del av den politiska debatten i vår tid förs i digital miljö. Bland annat dessa språkliga, kulturella och samhällseliga fenomen och de förändringar som de genomgår är viktiga frågor som vi kan finna nya svar på om vi närmar oss dem utan förutfattade meningar med nya forskningsfrågor, material och metoder.

2) Användning av öppna data, multi-mode data och/eller realtidsdata i forskningen

Digital humanvetenskap uppfattas lätt som enbart forskning i textmaterial. Ändå används också talat material i stor utsträckning inom humaniora. Forskningsmässigt värdefulla video- och bildmaterial förekommer också, men för att behandla och analysera dem krävs andra metoder än för traditionella textmaterial. Även analys av icke-maskinläsbara material, såsom gamla handskrifter, kräver metodologisk utveckling.

Vad beträffar parallell användning av gammalt och nytt material är möjligheterna att utveckla existerande materials användbarhet en nyckelfråga. Det kan ske exempelvis så att existerande digitala material förses med namn-, plats- och registerdata och länkas till andra digitala resurser.

3) Databaserad analys och modellering av humanistisk-samhälleliga fenomen och processer

Till den digitala humanvetenskapens centrala forskningsmetoder hör dels de metoder för insamling, hantering och analys av digitala material som utvecklats inom datavetenskapen, dels statistisk databehandling. Metoderna kan användas för analys och modellering av humanistisk-samhälleliga fenomen och processer så att man studerar till exempel historiska händelseförlopp, förändringar i språket och språkliga och kulturella möten genom att kombinera olika källmaterial med nya metoder. För forskningen är det viktigt att dessa datorbaserade forskningsmetoder utvecklas, men samtidigt bör man fästa avseende vid jämförbarheten och vid att den nya kunskap som tas fram är tillförlitlig i jämförelse med kunskap som tagits fram med äldre metoder.

Med hjälp av öppna data och öppen programvara är det möjligt att väsentligt förbättra de humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga forskningsrönens öppenhet, transparens, reproducerbarhet och spridning i forskarsamhället. En högaktuell fråga är att ställa den potential som öppna data och öppen källkod skapar till den humanistiska forskningens förfogande för att nya, allmänt tillgängliga forskningsmedel ska kunna produceras på ett sådant sätt att de i möjligaste mån svarar mot forskningens behov.

Inom digital humanvetenskap har man under de senaste åren förutom "big data" också uppmärksammat den betydelse som små (djupa, nyansrika) data har då man vill understryka substanskunnande och kreativ innehållshantering inom olika områden. Den komplementära egenskapen hos "stora" resp. "små" data öppnar således många nya forskningsperspektiv.

4. GENOMSLAG

Akademiprogrammet Digital humanvetenskap är genuint mångvetenskapligt. Därför sträcker sig dess vetenskapliga genomslag inte bara till humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning som utnyttjar ny datateknik, utan även till andra vetenskapliga discipliner.

5. GENOMFÖRANDE

Programmet siktar till att främja en interdisciplinär approach i forskningen om digital humanvetenskap. Programmets teman har koppling till flera forskningsområden vid Finlands Akademi's forskningsråd. I förberedelserna för programmet har förutom Akademi's styrelse och förvaltningsämbete också deltagit samtliga tre forskningsråd (forskningsrådet för kultur och samhälle, forskningsrådet för naturvetenskap och teknik och forskningsrådet för biovetenskap, hälsa och miljö).

5.1 FINANSIERING

Akademiprogrammet Digital humanvetenskap finansieras och koordineras av Finlands Akademi. Programmets forskningsprojekt finansieras i tre år (2020–2022). Genom programmet vill Akademien finansiera mångvetenskaplig forskning inom forskningsprojekt och -konsortier samt stödja nationellt samarbete och nätverkande. Ett konsortium är en sammanslutning av självständiga delprojekt som arbetar under en gemensam forskningsplan. Genom att systematiskt samarbeta som ett konsortium och kombinera metoder och vetenskapsgrenar strävar projekten efter att producera ett större mervärde än genom vanligt projektsamarbete. Det är tänkt att programmets utlysning för 2020–2022 ger finansiering till omkring sex projekt. Programmet har en budget för år 2019 på tre miljoner euro.

5.2 NATIONELLT SAMARBETE

Akademiprogrammet Digital humanvetenskap samarbetar med andra tematiska forskningsprogram som finansieras av Finlands Akademi, såsom Media och samhälle (MEDIASOC). Då programmet utvecklas beaktas även program och projekt av andra finländska organisationer med anknytning till temat.

5.3 INTERNATIONELLT SAMARBETE

Programmet strävar till att selektivt skapa samarbete med utländska forskningsfinansiärer som stöder sådan högklassig forskning som också är relevant och nyttig med tanke på den finländska forskningen inom området. Vidare eftersträvas samarbete med relevanta utländska program, projekthelheter och ledande forskningsinstitut.

5.4 TIDTABELL

I forskningsprogrammet finansieras högst treåriga enskilda projekt och konsortier (två eller flera grupper) under åren 2020–2022. Den i huvudsak treåriga finansieringsperioden börjar den 1 januari 2020 och slutar den 31 december 2022. Ett enskilt projekt kan ansöka om högst 400 000 euro i finansiering. Ett konsortium kan ansöka om högst 800 000 euro, dvs. varje delprojekt i ett konsortium kan beviljas högst 300 000 euro.

En noggrannare tidtabell för utlysningen och utvärderingen finns i kapitel 6. Ett inledande seminarium kommer att ordnas i vår 2020.

Programmet utvärderas under år 2023. Mer information om utvärderingen finns under punkt 5.7.

5.5 LEDNINGSGRUPP

I akademiprogrammets ledningsgrupp ingår medlemmar av Akademiens forskningsråd och andra expertmedlemmar. Också andra experter kan inbjudas till gruppen. Ledningsgruppen har till uppgift att

- bereda programmet och göra ett förslag till programsektionen om de projekt som ska finansieras
- föreslå till Akademiens forskningsråd och övriga finansiärer eventuella nya utlysningar och/eller tilläggsfinansiering
- leda programmet och svara för dess uppföljning
- styra koordineringen av programmet
- svara för den slutliga utvärderingen av programmet
- främja utnyttjandet av programmets resultat.

5.6 KOORDINERING

Programmet vill med hjälp av aktivt informationsutbyte och samarbete länka samman de medverkande forskningsprojekten till en enda helhet. Programkoordineringen sköts av ledningsgruppen samt programcheferna och projektsekreteraren, som utnämns av Finlands Akademi och vars uppgift är att i samarbete med de medverkande projekten arbeta för att uppnå programmets mål. Meningen är att projekten på så vis stöder varandra och att programmet leder till nya mångvetenskapliga rön. Av ledarna för de antagna projekten förutsätts därför att de förbinder sig att arbeta för programmets mål och aktivt samarbeta både under programmets lopp och i programutvärderingen efter att programmet avslutats.

De ansvariga ledarna för programmets forskningsprojekt har till uppgift att

- i enlighet med programchefens och finansiärernas anvisningar svara för och rapportera om projektets vetenskapliga framsteg och medelsanvändning
- försäkra sig om att de själva och forskargruppens medlemmar deltar i de möten, seminarier och verkstäder som programkoordinationen anordnar samt att främja informationsutbytet och samarbetet mellan programmets olika forskargrupper
- medverka i framställningen av översikter, synteser och informationsmaterial om programmet samt att aktivt informera om programmets framsteg och resultat på offentliga och vetenskapliga forum.

Under programmets lopp deltar forskningsprojekten i möten med de som utnyttjar forskningens resultat och i annan verksamhet där information om forskningen förmedlas till olika intressentgrupper.

5.7 UTVÄRDERING

Efter att programmet avslutats utvärderas dess genomförande och resultat. Hur utvärderingen konkret genomförs samt dess mål avgörs under programmets lopp, men bl.a. följande faktorer kan beaktas:

- hur programmets mål har uppnåtts
- genomförandet (koordinering, ledningsgruppens roll, medverkan i programmet)
- programmets genomslag
- nationellt och internationellt samarbete
- forskningens synlighet och publicitet.

Utvärderingen kan genomföras som en del av en bredare utvärdering av Akademiens program eller av en nationell programhelhet och i samarbete med andra nationella och internationella aktörer.

De forskargrupper som finansieras ska enligt ledningsgruppens anvisningar rapportera om hur deras projekt framskrider samt tillstålla Akademin en forskningsrapport efter att projektet har avslutats. Av rapporten ska framgå bland annat projektets vetenskapliga publikationer och de lärdomsprov som avlagts inom ramen för programmet.

6. ANSÖKNINGSANVISNINGAR OCH BEDÖMNINGSKRITERIER

Utlysningen för forskningsprogrammet *Digital humanvetenskap* genomförs i två steg. I det första steget lämnas in en preliminär ansökan som innehåller en planskiss (se anvisningar t.ex. i Akademiens aprilutlysning 2019). **Ansökningstiden går ut den 24 april 2019 kl. 16.15. Ansökningstiden är bindande.** Utifrån de preliminära ansökningarna framför ledningsgruppen till programsektionen ett förslag om de projekt som bäst uppfyller programmets mål. Besluten meddelas i juni 2019.

I det andra steget lämnas in en ansökan som innehåller en fullständig forskningsplan. Dessa ansökningar ska lämnas in i Akademiens e-tjänst senast den 4 september 2019 kl. 16.15 (se anvisningar t.ex. i Akademiens aprilutlysning 2019). Ansökningstiden är bindande. De preliminära ansökningarna bedöms av en panel som består av ledningsgruppens medlemmar och eventuella andra experter. De fullständiga ansökningarna bedöms av en internationell expertpanel. Utifrån en vetenskaplig bedömning av ansökningarna och med beaktande av programmets mål bereder ledningsgruppen ett förslag till programsektionen om vilka projekt som ska beviljas finansiering. Programsektionen fattar finansieringsbesluten senast i december 2019.

Ansökningarna bedöms enligt Akademiens allmänna bedömningskriterier för akademiprogram (se www.aka.fi/sv > Bedömning & beslut > Så bedöms ansökan). Utöver de vanliga kriterierna kommer man i bedömningen att fästa uppmärksamhet vid programmets mål, såsom de beskrivs i programbeskrivningens kapitel 2. Detta kommer att beaktas under bedömningsblankettens punkt *Projektets lämplighet för forskningsprogrammet*.

7. MER INFORMATION

Den här programbeskrivningen kan laddas ner i pdf-format på webben på www.aka.fi/digihum > SV.

programchef
Risto Vilkkö
tfn 0295 335 136

programchef
Mikko Ylikangas
tfn 0295 335 143

projektsekreterare
Sanna Hytönen
tfn 0295 335 032

E-post: fornamn.efternamn@aka.fi

Postadress: Finlandsk Akademi
PB 131 (Hagnäskajen 6)
00531 Helsingfors